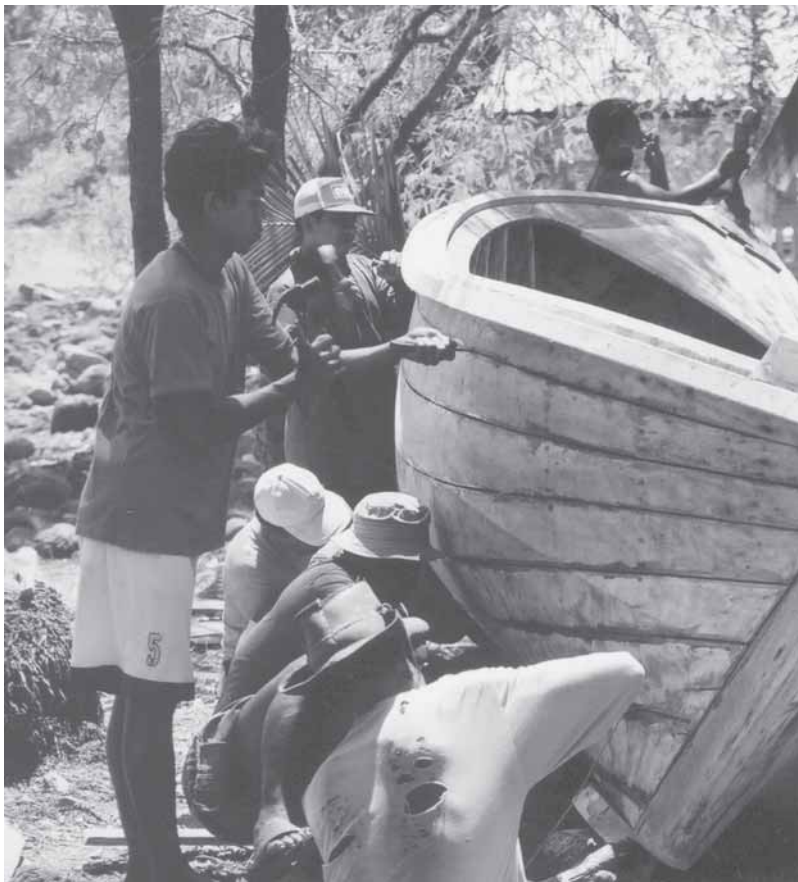

“นวัตกรรมสร้างการสุขภาพ”
จากชุมชน

ภาคใต้

"พื้นบาง สร้างชีวิต หลังวิกฤตสึนามิ"

สุวัฒน์ คงแป้น

ภัยสึนามิได้สะท้อนให้เห็นสิ่งต่างๆ มากมายทั้งสิ่งที่ดีๆ อย่าง
ธารน้ำใจที่ล้นหลามจากผู้ประสบภัย หรือสิ่งไม่ดีหลายๆ อย่างที่ถูกปกปิด
มานาน กลไกของรัฐในท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้คนรวยได้
ถือครองที่ดิน ซึ่งสึนามิได้ทำหน้าที่เปิดฝาท่อออกมาให้ปรากฏ เห็นลักษณะ
การถือครองที่ดินที่มีปัญหาซับซ้อนจนเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้

แต่สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งประการหนึ่ง ก็คือ มิติการพัฒนา
ของหลายๆ หน่วยงานที่ยังกระทำในฐานะผู้หวังดี ผู้ปรารถนาดี ประชาชน
คือ ผู้นำสงสาร ผู้อรุณ ยังมิให้เห็นอยู่อย่างเข้มข้น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยมีปัญหามาถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นเสมือน
ภัยระลอกสองที่ถาโถมเข้าใส่ชาวบ้าน

ที่ผ่านมามาครรัฐได้มีการตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ คณะทำงานหลายชุดเพื่อทำงานเรื่องนี้ จนนับไม่ถ้วน

การฟื้นฟูชุมชนและชีวิตให้กับผู้ประสบภัย ที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ก็เพราะไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ประสบภัย นำเอาแต่ความหวังดี และความรู้จากภายนอกมาจัดการกับชีวิตของพวกเขา

ด้วยเหตุนี้ ผู้ประสบภัยทั้ง 6 จังหวัด จึงได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายผู้ประสบภัย เพื่อร่วมกันคิดค้นเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง ตลอดจนทำให้เกิดพลังในการทำงานมีการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน โดยเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 แกนนำผู้ประสบภัยจาก 6 จังหวัด ประมาณ 200 คน ได้ร่วมกันพูดคุยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นขึ้น

การ "ฟื้นฟูบาง สร้างชีวิต หลังภัยสึนามิ" จึงเป็นความพยายามของเครือข่ายผู้ประสบภัยทั้ง 6 จังหวัด ที่จะนำเสนอปัญหาและแนวทางฟื้นฟูชุมชน และสร้างชีวิตโดยพวกเขาเองให้หน่วยงานภาครัฐและผู้สนับสนุนต่างๆ ได้เข้าใจและหันมาทำงานร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจ และเอื้ออาทรต่อกันทั้งคน ชุมชน และธรรมชาติ ดังนี้

1. **ปัญหาที่ดิน** และการสร้างบ้านพักถาวร เนื่องจากที่ดินมีปัญหาการออกกรรมสิทธิ์ทับซ้อน บ้างก็เป็นที่สาธารณะ ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้าน

ได้อาศัยอยู่บนที่ดินเหล่านี้มานานร้อยปี จึงควรมีการพิสูจน์สิทธิให้ชัดเจน โดยชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปอาศัยอยู่ในที่ดินเดิม หรือที่ซึ่งชาวบ้านสามารถอาศัยได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยชาวบ้านขอมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างบ้านของตนเอง เพื่อให้ได้บ้านที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เพราะการสร้างบ้านถาวรไม่ใช่เป็นเพียงการสร้างบ้าน แต่จะเป็นการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งควบคู่กันไป

2. การสร้างอาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพประมง จึงต้องทำให้ชาวบ้านออกทะเลได้เร็วที่สุด โดยให้การชดเชยความเสียหายเรือประมง เครื่องมือประมงอื่นๆ ตามข้อมูลการสำรวจของชาวชุมชน ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง รวมทั้งการสนับสนุนให้เป็นเงินกองทุนของชุมชนที่ชาวชุมชนบริหารจัดการเอง ตั้งอยู่ซ่อมเรือกันเอง เพราะไม่เพียงทำให้ชาวชุมชนมีรายได้ก่อนออกทะเลเท่านั้น แต่จะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอีกด้วย

3. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ขณะนี้ผู้ประสพภัยยังไม่มียานพาหนะในขณะที่ต้องกินต้องใช้เลี้ยงดูครอบครัว รัฐจึงควรช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพให้ 50 บาท/คน/วัน เป็นเวลา 3 เดือน การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตรหลาน เป็นเวลา 1 ปี ส่วนเด็กที่กำพร้าควรสนับสนุนจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

การจ่ายเงินสมทบเป็นกองทุนสวัสดิการ เพื่อให้ชุมชนนำไปดูแลผู้ที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ เช่น เด็ก คนพิการ คนชรา

4. การฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง ลูกน้ำเค็ม คือ ผู้เฝ้าระวังทะเลตัวจริง ทั้งนี้เพราะชีวิต และอาชีพต้องพึ่งพาทรัพยากรชายฝั่ง จึงควรสนับสนุนให้ชาวชุมชนเป็นผู้รักษาทรัพยากรทางทะเล เช่น การปลูกป่าชายเลน การทำบ้านปลาหรือปะการังเทียม เพื่อให้เกิดระบบองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในการฟื้นฟูชายฝั่ง

5. การเตือนภัย ในขณะเดียวกันรัฐต้องมีระบบการเตือนภัยที่วางใจได้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วิทยุชุมชนหรือระบบเสียงตามสายภายในชุมชน รวมทั้งความรู้ และสัญชาตญาณการมีชีวิตรอยู่ของชาวชุมชน เป็นต้น

นี่คือบทสรุปสำคัญๆ ของแนวทาง "การฟื้นฟูชุมชนสร้างชีวิตหลังวิกฤตสึนามิ" โดยเครือข่ายชุมชนผู้ประสบภัยทั้ง 6 จังหวัด อันเป็นแนวทางที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการฟื้นฟู เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้ผู้ประสบภัย ได้มีโอกาสสำคัญในการทำงานร่วมกับองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นพื้นที่การทำงานที่โปร่งใสเป็นที่รับรู้ของทุกฝ่าย

เป็นการฟื้นฟูที่นำเอาประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญา และ

สัญญาตมณของคนในท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญ

ด้วยแนวทางเช่นนี้ จะทำให้ชุมชนได้รับการฟื้นฟูอย่างครบวงจร ทั้งชีวิต การทำกิน ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีทางวัฒนธรรม เป็นการ พัฒนาอย่างยั่งยืน ที่คนอยู่ร่วมกับสังคมและธรรมชาติ อย่างอยู่เย็นเป็น สุขและเอื้ออาทรต่อกัน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณไมตรี จงไกรจักร

ที่อยู่ บ้านน้ำเค็ม อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

โทรศัพท์ 09-650-7805

บ้านถ้ำผึ้ง กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชวน เพชรแก้ว

บ้านถ้ำผึ้งอยู่ในตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่บริเวณนี้เดิมส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าและพืชพรรณนานาชนิด แต่ในช่วงกว่า 20 ปีที่ผ่านมามีคนบุกรุกเข้าไปทำลายป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้อย่างรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ในที่สุดผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชนที่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และเล็งเห็นผลกระทบที่เกิดจากการทำลายดังกล่าว ได้ปรึกษาหารือและรวมกลุ่มกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอยู่ และฟื้นฟูธรรมชาติที่สูญเสียไปให้กลับคืนมา

สภาพทั่วไปของบ้านถ้ำผึ้งเป็นพื้นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา สภาพ

ธรรมชาติมีความสวยงาม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา สวนกาแฟ และผลไม้ต่างๆ ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย วิถีชีวิตเป็นไปตามแบบชาวชนบททั่วไปที่ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประเพณีแบบเดิม และยังคงมั่นคงในหลักพุทธศาสนา

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญซึ่งเป็นสิ่งประทับใจและดึงดูดผู้พบเห็นให้มาสัมผัส ได้แก่ ถ้ำสมรภูมิ บ่อน้ำร้อน ป่าต้นน้ำ น้ำตกบางคุย ถ้ำลอด บ่อน้ำต้นทรายดูดหรือน้ำพุเย็น ถ้ำค้างคาว บ่อน้ำผุดบ้านคลอง ล้ำเลิศ หินลูกช้าง ถ้ำเจดีย์ และทรัพยากรพืชหายาก นอกจากนี้ยังมีสวนผลไม้อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นจำนวนมาก ช่วยให้ผู้เข้าไปสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

ชุมชนถ้าฝั่งมีใจรักธรรมชาติเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นผู้อยู่กับธรรมชาติมาโดยตลอด พวกเขารู้ว่าความเป็นธรรมชาติช่วยให้ชาวบ้านอย่างพวกเขามีความสุขสงบร่มเย็น นอกจากนี้ผู้คนในชุมชนต่างก็ยึดมั่นในคุณธรรมความสามัคคี เมื่อมีเรื่องราวอันใดที่ไม่ดีงามเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่และผู้นำหมู่บ้าน จะมีบทบาทสำคัญในการปรับความเข้าใจ เพื่อให้ผู้คนอาศัยอยู่ด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน

ปลายปีพ.ศ. 2544 ชุมชนได้รวมตัวกันจัดทำโครงการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศขึ้น แต่เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว จึงขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ

โครงการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง ได้เปิดดำเนินการเมื่อ
เดือนธันวาคม พ.ศ. 2545 โดยมีการจัดที่พักในลักษณะโฮมสเตย์ พร้อม
บริการยานพาหนะ อาหาร และการนำเที่ยวจากชุมชน จากการดำเนินการ
ดังกล่าวทำให้มีผู้ไปใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เสริม
จากการท่องเที่ยว และเมื่อมีการรวมกลุ่มของประชาชนทำให้ชุมชน
สามารถจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาที่สูงขึ้น

คณะกรรมการชุดหนึ่งของโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้าน
ถ้ำผึ่งได้กำหนดเขตพื้นที่ออกเป็น 3 เขตรับผิดชอบ ในแต่ละเขตจะมี
หัวหน้ารับผิดชอบและมีกรรมการอีกชุดหนึ่งเป็นผู้ดูแลใกล้ชิด สำหรับการ
ดำเนินงานได้ระดมทุนจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ และได้รับการ
ช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นยวน รวมทั้งการ
ช่วยเหลือทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากการดำเนินโครงการมาเพียง 2 ปีเศษ ส่งผลให้ชุมชนบ้าน
ถ้ำผึ่งเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันชุมชนต่างช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร

โดยการปกป้องไม่ให้ใครเข้ามาตัดไม้ทำลายป่า ดูแลทรัพยากรต้นน้ำ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและพยายามปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในชุมชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทำให้สัตว์ป่าเพิ่มจำนวนมากขึ้น สัตว์บางชนิดที่หายสาบสูญไปจากชุมชน เช่น อีเก้ง ก็กลับมาให้เห็นอีก ส่วนด้านรายได้หรือเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวแต่ละครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการให้บริการต่างๆ เช่น อาหาร ที่พัก การนำเที่ยว และรายได้จากเงินปันหุ้น และสิ่งที่ตามมาคือ พวกเขาสามารถขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ชุมชนยังได้บทเรียนจากการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำข้อบกพร่องมาแก้ไขปรับปรุง เกิดการเรียนรู้และสามารถจัดการด้านท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้าง กิจกรรมใหม่ๆ การประชาสัมพันธ์และการตลาดให้เกิดผลดียิ่งขึ้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการดำเนินโครงการของชุมชน คือความสามารถในการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวคือชุมชนได้เข้ามามีบทบาท ความเป็นเจ้าของร่วมกันตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลจากการดำเนินงาน ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและสร้างความพร้อมของชุมชนเพื่อรับกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ความสามารถในการให้บริการทางการท่องเที่ยวเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้คนในชุมชนพัฒนาขึ้น

อย่างเห็นได้ชัด สิ่งนี้นักท่องเที่ยวซึ่งเดินทางมาที่นี่และประทับใจเป็นอย่างยิ่ง คือ การที่คนในชุมชนต้อนรับ ทักทาย พุดคุย มีอัธยาศัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว

การเรียนรู้ของชุมชนจากการดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านถ้ำผึ้ง นับได้ว่าเป็นความสำเร็จอย่างสูงยิ่งในเวลาอันสั้น ความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือของชุมชน ความเข้มแข็ง เสียสละ ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงาน และการร่วมรับผลที่บังเกิดขึ้น การศึกษาเรียนรู้จากแหล่งอื่น การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และการมีทรัพยากรในชุมชนล้วนเป็นต้นทุนที่สำคัญ สิ่งดังกล่าวนี้หากคงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของที่นี่คงจะก่อประโยชน์อย่างกว้างขวางแก่ชุมชน และสังคมในวงกว้างต่อไป

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณบุญทัน บุญชูดำ

ที่อยู่ 37 หมู่ 5 ต.บ้านยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 09-2909420 หรือ 07-2700136

ชุมชนบ่อโลก ชีวิตที่พอเพียง

ชวน เพชรแก้ว

ชุมชนบ่อโลกเป็นชุมชนเล็กๆ อยู่ในตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของลำน้ำท่าทอง อันเป็นลำน้ำหรือสายธารชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง ทั้งนี้ นอกจากชาวบ้านจะใช้น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคแล้ว ยังใช้ทำการเกษตรด้วย และที่สำคัญคือ เป็นแหล่งอาหารของผู้คนในท้องถิ่นมายาวนาน เนื่องจากมีสัตว์น้ำชุกชุมมากแหล่งหนึ่ง

การเดินทางเข้าไปยังชุมชนบ่อโลกเป็นไปอย่างสะดวก มีถนนลาดยางตัดผ่านเข้าหมู่บ้าน จากถนนสุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช เมื่อข้ามสะพานลำน้ำท่าทอง อันเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอกาญจนดิษฐ์ จะมีทางแยกด้านขวามือซึ่งมีป้ายวิทยาลัยฝึกling

เมื่อเดินทางเลี้ยวขวาไปประมาณ 2 กิโลเมตร ก็จะถึงชุมชนนี้

ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนเรียงรายริมฝั่งน้ำไปโดยตลอดเป็นระยะทาง 4-5 กิโลเมตร ที่เป็นเช่นนี้เพราะแต่เดิมการเดินทางมายังชุมชนต้องใช้ทางเรือหรือไม่ก็เดินทางเท้าเลียบลำน้ำขึ้นมาเท่านั้น การตั้งหลักปักฐานริมฝั่งน้ำทำให้สะดวกต่อการการค้าเงินชีวิต แต่สำหรับปัจจุบันลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ขยายห่างไกลจากแนวลำน้ำ โดยกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งนี้เพราะการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น

ชาวบ้านเล่าว่าพวกเขาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มายาวนานสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน แต่เดิมในลำน้ำท่าทองชุกชุมไปด้วยจระเข้ใครที่เดินทางทางน้ำหากประมาทไม่ระมัดระวัง อาจถูกจระเข้ทำร้ายเสียชีวิตอยู่บ่อยครั้ง ความชุกชุมของจระเข้เป็นที่เลื่องและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในภาคใต้ เพราะมีถ้อยคำที่กล่าวถึงชุมชนนี้ในหมู่ชาวใต้ว่า "ควายสุชล คนหลง เข้ท่าทอง มวยไชย" "เข้ท่าทอง" คือจระเข้ในลำน้ำท่าทองนั่นเอง แต่ในปัจจุบันจระเข้ดังกล่าวไม่มีเหลือให้เห็นอีก ทั้งนี้เพราะฝีมือมนุษย์ในช่วงเวลาต่อมาได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จัดการกับจระเข้ดังกล่าวจนสูญพันธุ์ไปตั้งแต่เมื่อ 30-40 ปี มาแล้ว

แต่เดิมมาบรรพบุรุษของชุมชนล้วนประกอบอาชีพหาสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลัก เป็นการหาเพื่อบริโภคในครอบครัว แจกจ่ายญาติพี่น้อง

เพื่อนฝูง หากมีเหลือก็แลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นๆ เช่น ข้าวสาร น้ำตาล เกลือ และสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น แต่เมื่อมีตลาดในชุมชนเกิดขึ้นและมีประชาชนเพิ่มมากขึ้น ปู ปลา กุ้ง หอยที่หาได้ ก็กลายเป็นสินค้าสำคัญของพวกเขา

ในการหาสัตว์น้ำเพื่อการดำรงชีพดังกล่าว แต่เดิมใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิมทั้งสิ้น คือมีเรือลำเล็กๆ ที่ใช้นั่งไม่เกิน 2 คน แห อวนเล็กๆ (กัก) ไช ลอบ ลัน ตะขอเหล็ก เบ็ดตก เบ็ดราว นั่งได้ ฌมวก ฯลฯ เครื่องมือหาปลาดังกล่าวนี้อาศัยคนจำนวนมากทำขึ้นใช้เองทั้งสิ้น

ชาวบ้านที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่า ทุกครั้งที่ออกไปหาสัตว์น้ำไม่เคยเลยที่จะไม่ได้อะไรกลับมา ทั้งนี้เพราะสัตว์น้ำในลำน้ำท่าทองมีชุกชุมมาก แต่ก็ด้วยความตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กรมประมงได้นำลูกปู ลูกกุ้ง และลูกปลา ซึ่งเป็นพันธุ์เดียวกับที่เคยมีชุกชุมในคลองท่าทอง มาปล่อยในลำคลองปีละหลายครั้ง จึงเป็นทางหนึ่งที่ช่วยทำให้ปริมาณสัตว์น้ำยังมีปริมาณมากอยู่เช่นเดิม

การใช้เครื่องมือตามแบบเดิมหรือแบบพื้นบ้านดังกล่าวในปัจจุบันมีเหลือน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด จะมีอยู่ก็เพียงแต่แห อวนขนาดเล็ก (กัก) ตะขอเหล็ก เบ็ดตกกุ้ง และฌมวก ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่หันไปใช้เครื่องมือแบบใหม่ คือ เรือเครื่อง อวนลาก อวนรุน ฯลฯ ซึ่งแม้

จะลงทุนมากแต่ก็จับสัตว์น้ำได้มากเช่นเดียวกัน

ในช่วงกลางวันและยามค่ำคืนในลำน้ำท่าทอง ชาวบ้านจะพายเรือหาสัตว์น้ำด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นคืนเดือนมืดหรือเดือนหงาย น้ำขึ้นหรือน้ำลง หรือเป็นวันพระแปดค่ำ สิบห้าค่ำ สิ่งที่พวกเขาหาได้ส่วนใหญ่จะส่งขายให้แก่ขาประจำซึ่งเข้ามาจับซื้อถึงบ้านบ้าง หรือส่งตามร้านอาหารและพ่อค้าในตลาดบ้าง

พวกเขาบอกว่าการยังชีพอยู่ด้วยอาชีพนี้ยังเป็นลู่ทางที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสบาย แต่พวกเขาต่างก็หวั่นวิตกในสภากาแฟตอนเช้าที่พวกเขาพบกันในวันว่างจากการทำงานว่า การลักลอบของชาวบ้านในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ใช้ฉนวนรุนในลำน้ำก็ดี การใช้สารเคมีบางชนิดล่อให้กุ้งปูขึ้นมาก็ดี การใช้ฉนวนที่ตาเล็กเกินขนาดก็ดี การจับปลาในฤดูวางไข่ก็ดี การเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ของผู้รับผิดชอบก็ดี การยอมให้ศูนย์การค้าและโรงงานยางพาราปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำก็ดี หรือการที่ชาวสวนปาล์ม ชาวสวนผัก และสวนผลไม้ไม่มีรั้วลวดหนามใช้ปุ๋ยและสารเคมีปล่อยลงลำคลองก็ดี รวมถึงการปล่อยให้มีเล้าหมู เล้าไก่ตั้งอยู่ริมลำน้ำแล้วปล่อยของเสียลงลำน้ำนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยทำลายความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในลำน้ำท่าทองให้หมดไปในอนาคตอันใกล้ ทั้งสิ้น

ช่วงเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านชุมชนบ่อโหลกจึงเริ่มช่วย

กันสื่อความคิดเหล่านี้ให้แก่คนในชุมชน โดยเริ่มจากผู้ประกอบอาชีพ
หาสัตว์น้ำ ด้วยการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการถึงการทำกิจกรรม
เชิงอนุรักษ์ลำน้ำ และพยายามสื่อความคิดไปยังชาวบ้านอื่นๆ ที่ไม่ได้
ประกอบอาชีพนี้ เพื่อให้ตระหนักว่าลำน้ำท่าทองคือสายธารชีวิตที่ช่วย
หล่อเลี้ยงทุกคนในชุมชนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม หากสูญเสียลำน้ำท่าทอง
ไปเหมือนกับที่สังคมอื่นๆ ที่ได้สูญเสียลำน้ำไปเป็นจำนวนมากแล้วนั้น
มหันตภัยก็คงเกิดขึ้นกับชุมชนอย่างแน่นอน และคงยากที่จะรื้อฟื้นให้
คืนดีได้ดังเดิม

ในวันนี้หากใครผ่านไปในชุมชนบ่อโหลก และมีโอกาสได้ไป
ดูลำน้ำสายนี้ก็จะพบว่ามีชาวบ้านตักกุงด้วยเบ็ดที่เขาประดิษฐ์ขึ้นอย่าง
ง่ายๆ บางคนใช้ตะขอแยงเข้าไปในรูริมลำน้ำเพื่อเกี่ยวดึงปูออกมาจากรู
บางคนกำลังทอดแหและวางอวนขนาดเล็ก ในขณะที่บางคนกำลังดำน้ำเพื่อ
แหงกุงด้วยเหล็กแหลม และบางคนที่ยิวหาหอยกันตามริมคลอง ชาวบ้าน
บอกว่าภาพดังกล่าวจะต้องปรากฏอย่างยั่งยืน เพราะพวกเขาจะระมัดระวัง
และสอดส่องดูแลลำน้ำเพื่อให้เป็นสายธารแห่งชีวิตตลอดไป

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณวิชาญ ไชยเซนทร์ ที่อยู่ 303/2 หมู่ 2 ต.ท่าทองใหม่
อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-227146

คานติ-ไมตรี: สะอาด สว่าง สงบ สำหรับมวลมนุษย์

ชวน เพชรแก้ว

คานติ-ไมตรี ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 6 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เดิมเป็นสำนักสงฆ์ชื่อ "อาศรมคานติ-ไมตรี" สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2522 ผู้สร้างคือ พระครูภาวนาสันตินิกุล หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "ท่านวิสุทธิ์" (วิสุทธิ์ วิสุทธจารี) ที่ดินที่ปลูกสร้างคานติ-ไมตรีได้รับความอนุเคราะห์จากนิคมสงเคราะห์ขุนทะเล กรมประชาสัมพันธ์ได้ยกฐานะเป็นวัด เรียกว่า "วัดคานติ-ไมตรี" เมื่อพ.ศ. 2534

ท่านวิสุทธิ์ได้รับการศึกษาอบรมจากพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) แห่งสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา ในด้านปริยัติธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จนมีความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรม และแนวทางปฏิบัติเจริญสมาธิภาวนาอย่างแท้จริง ทำให้ท่านได้ตระหนัก

เห็นคุณค่าของพุทธธรรม และแนวปฏิบัติธรรมแบบสวนโมกขพลาราม เมื่อถึงเวลาอันสมควรจึงได้สร้างสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแบบสวนโมกขพลารามขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สนใจใคร่ศึกษาและปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้คานติ-ไมตรีจึงเป็นวัดอันเป็นสาขาหนึ่งของสวนโมกขพลาราม

คานติ-ไมตรี มีสิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดเท่าที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติกิจทางศาสนาเท่านั้น คือ มีกุฏิสงฆ์จำนวน 22 หลัง กุฏิดังกล่าวตั้งอยู่ในวัดซึ่งเป็นป่า บริเวณกุฏิจะไม่ทำลายป่าไม้ มีพระอุโบสถ มีเรือนรับรองผู้ปฏิบัติธรรม 7 หลัง มีอาคารโศภิตาลัย ประกอบด้วยห้องพัก 64 ห้อง สิ่งก่อสร้างดังกล่าวนี้ ท่านวิสุทธีบอกว่า หากไม่มีความจำเป็นต่อการใช้ประโยชน์เพื่อปฏิบัติกิจทางศาสนา ก็จะไม่ก่อสร้างเพิ่มเติมอีกแล้ว นอกจากสิ่งก่อสร้างแล้วที่นี่ยังมีลานธรรม ซึ่งถมด้วยทรายให้สูงขึ้นเป็นสองระดับ คือ ระดับหนึ่งใช้เป็นอาสนสงฆ์ อีกระดับหนึ่งเป็นที่นั่งสำหรับชาวบ้านหรือบุคคลผู้สนใจฟังธรรม

คานติ-ไมตรี มีกติกาของวัดซึ่งผู้มาอยู่อาศัย รวมถึงพระภิกษุสามเณร ต้องรับรู้และปฏิบัติ คือ ต้องตั้งอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ต้องช่วยกันทำความสะอาดภายในบริเวณวัด และช่วยกันรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตน ต้องงดสิ่งเสพยาเสพติด เช่น บุหรี่ สุรา เป็นต้น สำหรับ

พระภิกษุ สามเณร จะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดใน 3 เรื่อง คือต้องทำวัตรเช้า-เย็น (ทำวัตรสวดมนต์แปล) ตลอดทั้งปี ประการที่สอง ต้องทำอุโบสถสังฆกรรม สวดพระปาฏิโมกข์ ประการสุดท้ายต้องประพฤติพระธรรมวินัย และยึดถือปฏิบัติตามกฏมหาเถรสมาคม โดยเน้นความสมถะและเรียบง่าย

ตลอดระยะเวลา 25 ปีที่ผ่านมาคานติ-โมตริ โดยเฉพาะพระครูภาวนาสันติคุณและพระภิกษุของวัด ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจทำกิจกรรมต่างๆ อันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกปั้นพระภิกษุ สามเณร เยาวชน นักเรียน นักศึกษา รวมถึงบุคคลทั่วไปอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยยึดแนวปฏิบัติตามแนวทางของพระอาจารย์พุทธทาสภิกขุเป็นสำคัญ ด้วยอุดมคติที่ว่า “จะทำงานต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้หลุดพ้นจากปัญหาความทุกข์ยากต่างๆ โดยวิถีแห่งพุทธธรรม ตามแนวทางธรรมชาติแบบเรียบง่าย”

โครงการสำคัญต่างๆ ที่แสดงถึงความมุ่งมั่น อาทิ โครงการอุป-สมบทภาคฤดูร้อน โครงการบวชธรรมจารีณิกเรียนและนักศึกษาสตรี โครงการค่ายจริยธรรม โครงการอบรมผู้ควบคุมความประพฤติ โครงการปฏิบัติในวันสำคัญทางศาสนา โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

คานติ-ไมตรี เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมซึ่งดำเนินกิจกรรมมุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ โดยพัฒนาแบบองค์รวมไม่ใช่พัฒนาแบบแยกส่วน ท่านวิสุทธิ์บอกว่า "สุขภาวะจะบังเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการใช้สรรพสิ่งทั้งหลาย ทั้งสิ่งที่ไม่มีชีวิตและสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีเหตุปัจจัยเกื้อกูลกันอยู่แล้วมาใช้แบบองค์รวม" ซึ่งในอดีตสังคมของเราได้ดำเนินการเช่นนี้มาโดยตลอด สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติทั้งหลายก็ดี สังคมเศรษฐกิจก็ดี กายภาพก็ดี จิตวิญญาณก็ดี และความรู้สึกนึกคิดก็ดี ล้วนเกี่ยวพันเป็นเหตุปัจจัยที่เกื้อกูลกันทั้งสิ้น

จากสารระดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคานติ-ไมตรีเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมที่มุ่งมั่นเสนอแก่นแท้ของพุทธศาสนา ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ และข้อธรรมะที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา เพื่อให้ผู้คนในสังคมใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิต หรือเป็นธรรมนุญสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดั่งงามอันเป็นปัญญารักษาดินและสังคมให้อยู่รอดได้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

พระวิสุทธิ์ วิสุทธิจารี ที่อยู่ วัดคานติไมตรี หมู่ 6 ต.ขุนทะเล
อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077-227146

สายธารวรรณกรรม สายใยชีวิต

สุดใจ ขำขันมณี

อาจารย์นิวฉน์ บุญญาบุรุษ คือ ผู้ริเริ่มกิจกรรมการอ่านมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังอยู่ที่โรงเรียนในเขตอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี โดยจัดเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เขียนวรรณกรรม และเห็นว่าการพัฒนาเด็กด้านนี้สามารถเสริมสร้างพัฒนาความคิดและชีวิตของเด็กได้

เมื่อย้ายมาที่บ้านเกิด โรงเรียนเสาชิงวิทยา จ.นครศรีธรรมราช ในปี 2536 จึงได้ร่วมคิดกับเพื่อนๆ นักเขียนกลุ่มคลื่นใหม่ ตั้งกลุ่ม "สายธาร" ขึ้นมา เพราะมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษาวรรณกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กในดินแดนชนบทได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทางด้านความคิดที่จะนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสอดคล้อง ภายใต้หัวใจหลัก 3 ประการ คือ อ่าน เขียน เรียนรู้ชีวิต กระทั่งเกิดเป็น โครงการเยาวชนรักหนังสือตามมาเพื่อบูรณาการเข้ากับการเรียนในระบบ

กิจกรรมดำเนินมาเรื่อยๆ เด็กก็อ่านหนังสือกันมากขึ้น ขณะที่หนังสือในห้องสมุดหรือที่เป็นของส่วนตัวของอาจารย์นิวัฒน์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็ก ทางกลุ่มจึงร่วมกันหาทางออก เกิดเป็นธนาคารเงินออม สะสมกันวันละ 1 บาท เพื่อรวบรวมมาซื้อหนังสือสำหรับสมาชิกกลุ่มละ 4 คน หมุนเวียนกันอ่านในกลุ่มและเพื่อนนอกกลุ่ม สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมการอ่านเป็นไปอย่างเข้มข้น สมาชิกกลุ่มเล่าว่าทุกวันเมื่อเว้นว่างจากภารกิจการเรียน การงานทางบ้านแล้วพวกเขาต้องหาเวลาสำหรับอ่านหนังสือ เขียนบันทึก ซึ่งดูเหมือนกิจกรรมเหล่านี้ได้ถูกบรรจุไว้ในชีวิตประจำไปเสียแล้ว และหากก้าวไปอีกระดับก็เป็นการฝึกเขียนบทความ กวี เรื่องสั้น รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ชีวิตผ่านค่ายวรรณกรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมกับสถาบัน องค์กรข้างนอก

ด้านการบูรณาการกับการเรียนก็จะมีวิชาเลือก คือ การอ่าน วรรณกรรมและการพิจารณาหนังสือ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อฝึกอ่าน ฝึกการแสดงออก ที่เรียกว่า "ยิ้มเยาวชน"

กิจกรรมทั้งหมดจะหลอมรวมเป็นตำราชีวิต ให้พวกเขาได้เรียนรู้จักตัวตนที่แท้จริงของตัวเองว่าเขาเป็นใคร มีความสนใจด้านไหน ฝึกคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ให้มีทิศทางที่จะใช้

ดำเนินชีวิต เพื่อเผชิญโลกกว้างท่ามกลางกระแสสังคมยุคใหม่

ลักษณะพิเศษที่สำคัญของกลุ่มสายธาร คือความสนิทสนมกันระหว่างกลุ่มเพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาที่ผ่านการเรียนรู้โลกวรรณกรรมมาด้วยกัน ทำให้ทุกคนสามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง มีความไว้วางใจและเข้าอกเข้าใจกัน

ผลอย่างหยาบที่วัดได้จากกิจกรรมของสายธาร คือ การอ่านนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองได้ มีความสามารถทางวิชาการสูงขึ้น กล้าแสดงออก เป็นนักกิจกรรมของโรงเรียน อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมอื่นๆ ซึ่งในที่สุดแล้วมีคนที่สามารถผ่านกระบวนการเรียนรู้จนถึงขั้นเขียนหนังสือได้ แสดงให้เห็นว่าเขาได้ผ่านระยะเวลา กระบวนการ มีการพัฒนาอยู่ภายในโดยปริยาย เพราะถ้าเขียนเป็นก็แสดงว่าคิดเป็น

ผลที่เกิดขึ้นสามารถดูได้ตั้งแต่วุ่นห้องในรั้วโรงเรียน ไปจนถึงรุ่นพี่ที่จบออกไป เพราะแม้ว่าพวกเขาจะมีอาชีพที่หลากหลาย อาจไม่ได้เป็นนักเขียนอย่างที่เคยวาดฝันไว้เมื่อตอนเริ่มเข้ากลุ่ม หากแต่มุมมองการใช้ชีวิต การมองโลกของพวกเขาจะยังคงลึกซึ้ง และมั่นคงดังเดิม

เอก เป็นเด็กในรุ่นแรกๆ ของกลุ่มสายธาร อยู่กับเพื่อนคลุกคลีกับกิจกรรมมาโดยตลอด เขามีความผูกพันกับวรรณกรรมมากถึงขนาดที่ไปเปิดห้องสมุดกลางทะเล ให้เพื่อนลูกเรือตั้งเกิดด้วยกันได้มีโอกาสเรียน

รู้และเห็นคุณค่าวรรณกรรมแบบที่เขาเคยได้รับมา

กิจกรรมกลุ่มสายธารนอกจากสร้างคนให้รู้จักคิดแล้ว ยังเป็น ยานหานานเอกกรีฑาสภาพการแตกแยกและสูญเสียทางครอบครัวของเด็กๆ ด้วย พวกเขาเกือบทุกคนล้วนขาดในสิ่งที่คล้ายกัน ขาดพ่อแม่ ขาดความรักความอบอุ่น แต่การมารวมตัวกันในสายธารไม่ได้เป็นการ จใจคัดเลือกมา หากเป็นการคัดสรรโดยธรรมชาติ ด้วยแรงศรัทธาและ คุณค่าจากวรรณกรรม และอาจารย์ผู้ชี้แนะแนวทางการคิดและชีวิต แต่พวกเขา

2 สาวน้อยวัยรุ่นของกลุ่มสายธาร พวกเธอกำลังโดนพิษร้าย แห่งความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวเล่นงาน คนหนึ่งเป็นเด็กกำพร้า ทั้งๆ ที่ยังเห็นหน้าพ่อแม่ เธอเป็นลูกที่ครอบครัวไม่ได้ต้องการ! ถูกวาง ทิ้งข้างถนนมาถึง 2 ครั้ง 2 ครา เป็นตราบาทที่ติดตัวและตอกย้ำ ตัวเธอมาตลอด หนูน้อยโตมาด้วยความลำบากจากการงานหนัก เคียงข้างคุณยายวัยชราของเธอ ชีวิตล่องลอยไร้ที่พึ่ง อยาว่าแต่การเรียน รู้ชีวิต แม้เพียงการอ่าน การเขียนเธอก็ไม่รู้จัก มันเป็นโลกมืดที่ถูก ค้นพบด้วยกลุ่มสายธาร เพื่อนและอาจารย์คือสิ่งที่เปิดหน้าต่างใบใหม่ สู่หนทางสีขาวของเธอ

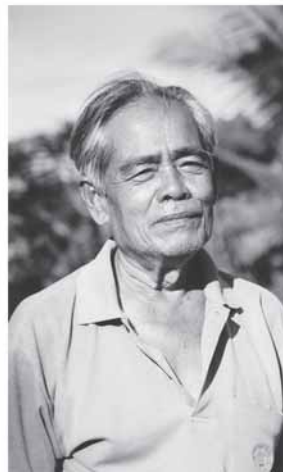
อีกหนึ่งคนครอบครัวเธอสมบูรณ์แบบดี การเรียนเธอก็ดี

แต่วิบากกรรมชีวิตก็มาเยือนเมื่อครอบครัวเธอรับเอาความเจริญทางวัตถุที่สังคมหยิบยื่นให้ มันทมาพร้อมกับความแตกแยกของสองสามีภรรยา พ่อติดการพนัน มีภรรยาน้อย ทะเลาะกับแม่แทบทุกวัน ดังนั้นเกือบทุกคืนก่อนนอนเพลงกล่อมที่เธอได้ฟัง คือ เสียงก่นด่าระหว่างพ่อกับแม่ เธอหลับไหลไปกับเสียงสระอื่นและน้ำที่ไหลจากเบ้าตาสองข้าง แต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะของเธอจะเริ่มขึ้นอีกครั้ง ในวันที่ได้ดำดิ่งไปในโลกจินตนาการของวรรณกรรม หรือการไปเข้าค่ายทำกิจกรรม กับค่ายรักษาจากเพื่อนสายธารและอาจารย์ของเธอ สายธารจึงไม่ใช่เพียงการอ่าน เขียนตามตำรา หรือนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ แต่มันคือห้องเรียนใบใหญ่ที่ไปไกลกว่าห้องสี่เหลี่ยมบนตึกในรั้วโรงเรียน

สิ่งยืนยันได้ชัดเจนอีกอย่างหนึ่ง คือ มีเด็กสาวในกลุ่มคนหนึ่ง เธอถูกพี่ชายตัวเองข่มขืนและคิดจะฆ่าตัวตาย แต่โชคดีที่เธอเคยผ่านประสบการณ์ ผ่านกิจกรรมการอ่านมาก่อน อาจารย์จึงเข้าไปพูดคุยกับเธอด้วยแนวคิดที่เธอได้เรียนรู้มาจากการอ่าน กระทั่งปัจจุบันเด็กคนนี้เรียนจบมหาวิทยาลัย ชีวิตเธอจึงเหมือนได้เกิดใหม่อีกครั้ง

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณนิวัจน์ บุญญานุรักษ์ ที่อยู่ โรงเรียนเสาชิงวิทยา อ.ร่อนพิบูลย์
จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 09-5917571

กรุงชิง: คนต้นน้ำ แห่งเทือกเขาหลวง

สุดใจ ขำขันมณี

กรุงชิง: คนต้นน้ำแห่งเทือกเขาหลวง เป็นเรื่องราวการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของคน “อำเภกรุงชิง” ซึ่งมีด้วยกันหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มรักษ์กรุงชิง กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลาย กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองแซะ

กรุงชิง เป็นตำบลในเขตกิ่งอ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน พื้นที่ประมาณ 2 แสนกว่าไร่ ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน ซึ่งอยู่ในแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชที่สูงที่สุดในภาคใต้

เป็นพื้นที่ที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติแบบป่าดงดิบชื้น ทั้งป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร แร่ธาตุ และสัตว์ป่านานาชนิด

คนกรุงซึ่งเริ่มต้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาช้านาน และเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่อมีกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เรียกตัวเองว่าเป็นคนทำงานเพื่อบ้านเกิด ตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมาชื่อว่า "กลุ่มรักษ์กรุงชิง" ในปีพ.ศ. 2531 ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก กีฬา และเรื่องอื่นๆ ที่คนในกลุ่มชุมชนสนใจ เพราะช่วงนั้น กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังไม่เป็นที่เข้าใจของคนในชุมชนมากนัก หลังจากนั้นก็เริ่มหันมาจับงานวิจัยท้องถิ่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกี่ยวโยงกันมาจนเกิดเป็นการทำงานด้านอนุรักษ์

การทำงานอนุรักษ์ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องต้านทานกับกระแสของสังคมที่เน้นการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจ ไม่ใช่พัฒนาเพื่อทรัพยากร คนทำงานจึงตกเป็นเสียงข้างน้อยที่ต้องร่วมกันฝ่าฟัน กลุ่มรักษ์กรุงชิง ใช้รูปแบบการทำงานหลายอย่างทั้งการทำค่ายสิ่งแวดล้อม กิจกรรมพบปะ พูดคุย อบรม สภากาแฟ ดึงประเพณีวัฒนธรรมเข้ามาร่วม เช่น การฟื้นฟูเรื่องการทำบุญหน้าท่า (ทำน้ำ) พิธีเบิกป่าประะ แม้กระทั่งงานวิจัยท้องถิ่น เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทางกลุ่มมองว่ายังเป็นการทำงานในมุมกว้าง ไม่เห็นรูปธรรม

ช่วงหลังกลุ่มจึงปรับกลยุทธ์มาเน้นการทำงานในเชิงลึก 3 เรื่องหลักๆ ด้วยกัน คือ 1. การสร้างการทำงานเร่งลึกในพื้นที่ เช่น หนอง

เครือข่ายเด็กกอนุรักษ์ต้นน้ำคลองแซะ 2. สร้างเครือข่ายเด็กกับสิ่งแวดล้อม
ในกรุงชิง และ 3. การประสานภาคีหรือเพื่อนรอบเชิงเขาหลวง

ล่าสุดออกมาเป็น "กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองแซะ" ของเด็กหมู่ 2
เพื่อเปิดเป็นพื้นที่นาร่องในการทำงานอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์และต่อเนื่อง

25 มีนาคม 2548 เด็กๆ รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมเพื่อ
อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ หลังจากที่ได้เข้าร่วมค่ายบริเวณคลองแซะ พวกเขาได้
เรียนรู้ว่าจริงๆ แล้ว บ้านเขามีอะไรดีๆ และต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนแห่งนี้
กำลังจะเกิดปัญหาหากไม่รีบช่วยกันดูแลแก้ไข

กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองแซะเริ่มกิจกรรมด้วยการส่งสมาชิก
เข้าค่ายเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ออกสำรวจต้นน้ำคลองแซะเพื่อนำเรื่อง
ราวมาบอกกล่าวกับชุมชน และในอนาคตพวกเขา ก็จะกลายเป็นนักสืบ
สายน้ำตัวน้อยคอยตรวจสอบคุณภาพน้ำจากคลองที่ใช้ดื่มกินกันทุกวัน
รวมถึงงานวิจัยตามรอยทางของนักอนุรักษ์รุ่นนี้

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 เกิดปัญหาหนักอกกับคนกรุงชิง
เมื่อการพัฒนาแหล่งน้ำตามรูปแบบการจัดการของรัฐลุกลามสู่ชุมชน
โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาด 3,750 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเขื่อน
คลองกลายกำลังจะเกิดขึ้น ท่ามกลางกระแสการไม่เห็นด้วยจาก
ชาวบ้านที่เล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน "กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำ

คลองกลาย" จึงเกิดขึ้น เพื่อคัดค้านการสร้างเขื่อน และทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง

งานด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลายก็จะมีการจัดฝึกอบรมเยาวชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประชุม พูดคุย ทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าทรัพยากร และช่วยเหลือแลกเปลี่ยนด้านการทำงานกันทั้งกับพื้นที่ภายนอก และกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน

การทำงานด้านอนุรักษ์เป็นการทวนกระแสการพัฒนาของสังคมส่วนใหญ่ มันจึงไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับคนที่นี้หรือที่อื่น แต่พวกเขา "คนต้นน้ำ" ยากรวมพลังชุมชนช่วยกันเก็บฝืนป่า ฝืนน้ำนี้ไว้ให้ลูกหลานคนกรุงซึ่งได้ใช้สอยอย่างรู้คุณค่าตราบนานเท่านาน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณชาวลิต สิทธิฤทธิ์

ที่อยู่ 17/5 หมู่ 2 ต.กรุงชิง กิ่งอ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช 80160

โทรศัพท์ 07-8913296

จากกองทุนสวัสดิการตำบลบ้านน้ำขาว สู่กองทุนสวัสดิการระดับชาติ

สุวัฒน์ คงแป้น

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านองค์การการเงินชุมชนมาเป็นเวลานาน ด้วยครูชบ ยอดแก้ว ได้สร้างหลักปักฐาน “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ แบบพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต” เมื่อ 20 ปีเศษมาแล้ว ซึ่งในระยะหลังได้มีผู้นำไปปฏิบัติ รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ

ปัจจุบันองค์การชุมชนทั่วประเทศได้ร่วมกันทำ “กองทุนสวัสดิการระดับตำบล” ขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในตำบล ซึ่งที่ตำบลน้ำขาวเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีรูปแบบที่น่าสนใจยิ่ง

ครูชบ ยอดแก้ว เล่าว่า วิธีการของ “สวัสดิการวันละบาทที่น้ำขาว” นั้น ต้องเริ่มที่ตัวเองและครอบครัว สมมติว่ามีอยู่ 5 คน ก็ชวนกระบุ

ไม่ใช่คนละอันไว้ที่หัวนอน ก่อนนอนให้กราบพระ 3 ครั้ง แล้วนำเงินหนึ่งบาทหยอดตะปุกของใครของมัน ห้ามหยอดแทนกัน เพราะเงินหนึ่งบาทที่หยอดลงไป ต้องมาจากการประหยัดของคนๆ นั้นในวันนั้น โดยทำให้สม่าเสมออย่าโหกตัวเอง เช่น ทุกวันใช้เงิน 30 บาท แต่ถ้าจะเข้าเป็นสมาชิกกองทุน ต้องใช้เงินเพียง 29 บาท อีกหนึ่งบาทนำมาออม"

พอครบหนึ่งเดือนทุกครอบครัวก็นำเงินออมของตนไปรวมกัน เพื่อตั้งเป็นกลุ่มสวัสดิการระดับตำบล ทำแบบนี้ทุกเดือน จนครบ 6 เดือน จึงนำเงินที่ได้ มาจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในแต่ละตำบลต้องมีสมาชิกเริ่มแรกไม่น้อยกว่า 100 ราย จึงจะมีเงินมากพอที่จะนำไปจัดสวัสดิการให้แก่กันได้

ครูชบ บอกว่า กว่าจะมาเป็นกองทุนสวัสดิการตำบลน้ำขาวที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ หลายขั้นตอนด้วยกัน คือชวนผู้นำชุมชนในตำบลมานั่งคุยทำความเข้าใจร่วมกัน แขนงนำเหล่านั้นก็จะเป็นกระบอกเสียงไปพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งพอถึงตอนนี้ก็ต้องให้กำลังใจชาวบ้านด้วยเช่นกัน ว่าเราต้องตั้งกลุ่มของเราขึ้นมาก่อนช่วยเหลือตัวเองกันก่อน โดยต้องสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกเอาเงินมาถวกรวมกัน

"ถ้าเรามีกองทุนของเราแล้ว มีระบบการจัดการที่ดี คนที่ยังไม่ได้มาเป็นสมาชิก ก็เชื่อถืออยากเข้าร่วม กองทุนของเราก็จะใหญ่ขึ้น"

ไม่เพียงคนในตำบลจะเชื่อถือเท่านั้น ถ้าเราได้มีการประสานงานกับ อบต. หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น ชวนเขาเข้ามาร่วม เราก็จะมีเงินมากขึ้น หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ก็จะมาเข้าร่วม”

“เราต้องประเมินอยู่ตลอดเวลาเราออกกับสมาชิกทุกคนว่า ต้องมีสัจจะกับตัวเอง นำเงินมาหยอดกระปุกไว้ทุกวัน ถ้าในบ้านมีหลายคน ต้องอย่าหยอดแทนกัน เพราะเราต้องการสร้างวินัย สร้างสัจจะให้เกิด ขึ้น พ่อต้องอย่าหยอดแทนลูก แต่ต้องสอนลูกให้มีวินัย พ่อครบเดือน ก็นำมาฝากไว้ที่กลุ่ม คือ เราและผู้นำทุกคนต้องสังเกตพฤติกรรมเหล่านี้ อยู่ตลอดเวลา คือ พฤติกรรมการออมที่บ้าน และการนำมาฝากที่กลุ่ม ทั้งนี้ เพราะกองทุนของเราจะมั่นคงหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิก ถ้าสมาชิก มีสัจจะ มีวินัย มีการพัฒนาดีขึ้นก็แสดงว่า กลุ่มเรามีแนวโน้มจะเติบโต”
ครูชบกล่าวอย่างเชื่อมั่น

หลังจากที่ดำเนินงานมาครบทุกชั้นตอน แกนนำทั้งหมดก็ต้องมานั่งสรุปบทวน หาจุดบกพร่องหาจุดแข็ง จุดอ่อน หรือจะชวนสมาชิกทั้งหมดมาประชุมใหญ่ โดยการมีส่วนร่วมจากสมาชิกทุกคน

สำหรับเงินของกองทุนระดับตำบลนั้นให้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก 30% นำไปให้สมาชิกลงทุน ให้เกิดผลงอกเงย เช่น ทำมาค้าขาย หรือเป็นเงินยืมเพื่อการศึกษาของบุตรหลานโดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่การ

ดำเนินกิจการต้องไม่เอาเปรียบสังคม ไม่ทำลายคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อม และผลผลิตที่ได้จากการลงทุน ที่นำออกขายต้องลดราคาให้ต่ำกว่าท้องตลาด 1 บาท

อีก 50% นำไปจ่ายเป็นสวัสดิการ 9 อย่าง ส่วน 20% ที่เหลือจะเป็นกองทุนสำรองการบริหารจัดการไล่ขั้นได้ 7 ชั้น

ครูชบ บอกว่า แนวคิดของการจัดสวัสดิการ 9 อย่างนั้น ก็มาจากความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ว่า คนเราเกิดมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายนั้น ควรจะได้รับอะไรบ้าง อะไรมีแล้ว และอะไรยังขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนธรรมดา ที่ไม่ใช่ราชการ ไม่ใช่ลูกจ้าง พนักงานบริษัทห้างร้าน จะขาดเหมือนกัน สวัสดิการเกี่ยวกับการเกิด ก็จะได้รับทั้งลูกและแม่ ลูกได้ค่าทำขวัญต้อนรับเด็กเกิดใหม่ ส่วนแม่ก็ต้องเสียเงินเสียทองเป็นค่ามัดค่างมอ ค่านอนโรงพยาบาล กองทุนก็จ่ายเป็นสวัสดิการให้

สวัสดิการยามแก่ชรา กลุ่มก็จะจ่ายเป็นค่าเลี้ยงดู ให้เป็นรายเดือนจนกระทั่งเสียชีวิต ยามเจ็บไข้ได้ป่วย กองทุนจะจ่ายเป็นสวัสดิการให้เป็นค่าอนรรักษาที่โรงพยาบาล ส่วนค่ารักษานั้น ควรจะเข้าโครงการ "30 บาท รักษาได้ทุกโรค" ของราชการที่ดูแลอยู่จะได้เป็นการประหยัดเงินกองทุน เมื่อเสียชีวิตซึ่งเป็นเรื่องอนิจจัง ไม่มีใครหนีพ้น แม้ผู้ที่

เป็นสมาชิกกองทุนไม่ได้รับด้วยตนเอง แต่ลูกหลานได้รับค่าทำศพ

นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของการเอื้ออาทรต่อผู้ด้อยโอกาสในตำบล เช่น คนพิการ เด็กถูกทอดทิ้ง ฯลฯ โดยกองทุนจะจ่ายสวัสดิการให้ 365 บาท ฝากเข้ากองทุนสวัสดิการทำให้ผู้ด้อยโอกาสเป็นสมาชิกกองทุนและได้รับสวัสดิการอื่นๆ เช่น สมาชิกกองทุนทั่ว ๆ ไป

หากสมาชิกกู้เงินจากกองทุน โดยกู้มาแล้วไม่น้อยกว่า 365 วัน เมื่อสมาชิกเสียชีวิต กองทุนจะจ่ายเงินกู้แทนสมาชิก แต่ไม่เกินวงเงิน 30,000 บาท รวมทั้งกองทุนจะจ่ายเงินสวัสดิการคืนให้เท่ากับ 50% ของเงินที่สมาชิกสมทบมาทั้งหมดแต่ไม่เกิน 15,000 บาท โดยจ่ายให้กับผู้รับประโยชน์ที่ระบุไว้ในสมัครสมาชิกกองทุน

"ตอนนี้เรามีสมาชิกแล้ว 1,400 คน มีเงินกองทุน 300,000 บาท และยังขยายไปยังตำบลต่าง ๆ แล้วอีก 27 กองทุน เงินกองทุน 3 ล้านบาท ตั้งเป้าไว้ว่า ในปี 2551 ในสงขลาจะดำเนินการให้ครบนั้น 125 ตำบล 22 เทศบาล ครอบคลุมประชาชน 50% หรือ 500,000 คน"

กองทุนสวัสดิการตำบลน้ำขาว จึงเป็นกรณีศึกษาและทิศทางการสำคัญของการจัดการกองทุน โดยภาคประชาชน ซึ่งปัจจุบันได้มีการดำเนินงานแล้ว 200 ตำบลทั่วประเทศ นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงาน

เพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจนภาคประชาชน สมทบให้กับกองทุนที่มีการบริหารเข้มแข็งและเชื่อมกับองค์กรในท้องถิ่นได้ จำนวนไม่เกินหนึ่งแสนบาท

กองทุนสวัสดิการตำบลจึงเป็นทิศทางการจัดสวัสดิการภาคประชาชน ที่จะเป็นหลักประกันในชีวิตให้กับคนส่วนใหญ่ 50 ล้านคนที่เข้าไม่ถึงบริหารของรัฐ เป็นการให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรีของคนรากหญ้าในสังคม

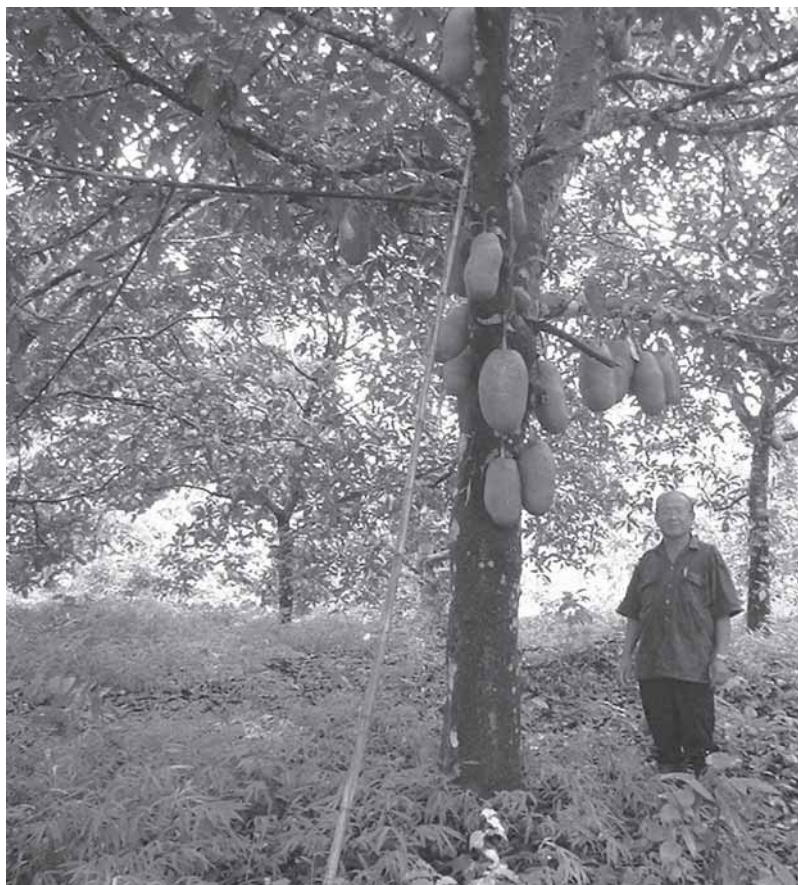
ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณครูชัช ยอดแก้ว

ที่อยู่ สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา 38 หมู่ 3

ต. นาขาว อ. ฉะนະ จ. สงขลา 90130

โทรศัพท์ 01-1282933 หรือ 074-371103

"สวนแห่งการเกื้อกูล" ที่กะปง

ชวน เพชรแก้ว

ที่บ้านบางกุ่ม ตำบลกะปง อำเภอกะปง จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่ซึ่งชาวบ้านหาสินแร่ และเป็นลูกจ้างทำเหมืองแร่เป็นอาชีพมาก่อน เมื่อบริษัททำเหมืองแร่ได้รับสัมปทานเพียงไม่กี่ปี บริเวณที่ราบริมคลองบางกุ่มหรือคลองกะปง ที่ราบและที่ควนระหว่างภูเขา รวมทั้งภูเขาบางลูก ถูกทำลายลงอย่างย่อยยับ พันธุ์ไม้หายากชนิดและสัตว์ซึ่งเคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ก็ร่อยหรอลงและเกือบจะหมดไปจากพื้นที่ เมื่อสินแร่มีน้อยลงและราคาตกต่ำ รายได้ที่ชาวบ้านเคยได้รับจากการทำแร่และเป็นลูกจ้างของบริษัทก็ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ชาวบ้านจึงหันมาพลิกฟื้นผืนดินที่เคยทำเหมืองแร่มาแต่เดิมเปลี่ยนเป็นสวน บ้างก็อพยพออกไปทำเรือกสวนไร่นาอย่างแหล่งอื่น การคืนชนต่อลู้งของชาวบ้านเพื่อปรับปรุงดินให้มี

ความอุดมสมบูรณ์และมีพืชพันธุ์ต่างๆ ต้องดำเนินการกันอยู่นานจึงสัมฤทธิ์ผล

เรือนสวนของชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่เป็นส่วนยางพาราและสวนไม้ผล สวนยางพารามักปลูกอยู่บริเวณที่ราบ ที่ควน และบนเนินเขาที่ไม่เคยทำเหมืองแร่ ส่วนสวนผลไม้ชาวบ้านปรับที่ดินจากเหมืองร้างด้วยการใช้ปุ๋ยคอกเป็นหลัก การทำสวนดังกล่าวเริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ.2527-2528 เพียงไม่กี่ปีสวนยางพาราก็ได้รับผล ชาวบ้านนำรายได้จากผลผลิตยางพารามาเป็นทุนในการทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะสวนมังคุดและทุเรียน อันเป็นพืชเศรษฐกิจของที่นี่ บางคนมีความคิดทำสวนแบบผสมผสาน ด้วยการทำสวนผลไม้และพืชผักปะปนกันตามแบบสวนสมรม อันเป็นส่วนแบบเดิมของชาวบ้าน

นุกุล ดุลยศิริบัณฑิต คนทำงานเหมืองแร่คนหนึ่งซึ่งผันแปรชีวิตมาเป็นเกษตรกร เขาเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่นี้ มีความขยันอดทน ใฝ่หาความรู้อย่างยิ่ง เขาเริ่มต้นทำสวนแบบลองผิดลองถูกเมื่อ พ.ศ.2527 - 2528 เริ่มด้วยการทำสวนยางพาราในเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ และในช่วงที่สวนยางพาราเริ่มได้รับผลกระทบ เขาใช้ที่ดินอีกสองแปลงทำสวนผลไม้ และทำสวนแบบผสมผสานระหว่างไม้ผลและพืชผักต่างๆ เมื่อสวนยางพาราได้รับผลเต็มที่ ในขณะที่ทุ่นรอนซึ่งเก็บ

หอมรมริบไว้เหลือน้อยลง ก็ได้เงินรายได้จากสวนยางพารามาช่วยค้ำจุนให้การทำสวนอื่นๆ ของเขาสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

น้ำกุลบอกว่า "หากพิจารณากันที่รายได้ การทำสวนยางพารา มีรายได้แน่นอนกว่าทำสวนอย่างอื่น แม้ว่าปีหนึ่งๆ ที่บางกลุ่มก็คิดรายได้เพียง 110-120 วันเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากฝนตกชุก การลงทุนทำสวนผลไม้และสวนแบบผสมผสานระหว่างไม้ผลและพืชผักต่างๆ ต้องลงทุนสูงมาก ทั้งนี้เพราะต้องปรับปรุงดินที่เสื่อมสภาพแล้วให้อุดมสมบูรณ์ขึ้น ต้องลงทุนปรับพื้นที่ซึ่งเต็มไปด้วยหินและกรวดทราย โดยใช้วิธีขุดหลุมให้กว้างและลึก และนำหน้าดินจากที่อื่นมาใส่แทนพร้อมกับใช้ปุ๋ยดอกซึ่งหมักไว้กับแกลบมาผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน ต่อจากนั้นก็ปลูกพืชที่ต้องการลงไป สวนผลไม้ซึ่งมีทุเรียน มังคุด ลอกอง และเงาะ ก็เจริญงอกงามดีและให้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ แต่กว่าจะให้ผลผลิตก็ต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในสวน ดูแลเกี่ยวกับการปรับปรุงดิน การให้น้ำ การปราบวัชพืชอย่างเอาใจจริงเอาใจมาโดยตลอด"

สำหรับการทำสวนแบบผสมผสานโดยมีทั้งไม้ผลและพืชผักปะปนกัน เขาได้เลือกพื้นที่ราบซึ่งอยู่ใกล้ชุมชนเมืองแรมและลำคลองบางกุ่ม ทั้งนี้เพราะรู้ว่าน้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำสวนแบบนี้ การทำสวนแบบผสมผสานดังกล่าวเกิดจากความคิดที่ว่า ควรจะใช้พื้นที่

แสวงหารายได้กับพืชผักเพราะใช้เวลาระยะสั้นๆ

ด้วยเหตุนี้เขาจึงนำเอา ผักหวาน พริก ชะอม ผักเหลียง และ ผักมันปู มาปลูกแซมลงไปในที่ว่างซึ่งมีแสงแดดส่องถึง โดยที่ปลูกผักหวานลงมากที่สุด เนื่องจากเป็นผักที่ตลาดต้องการมาก เพียงระยะเวลา 7-8 เดือน เขาก็สามารถเก็บผักดังกล่าวขายได้เฉลี่ยอาทิตย์ละไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท ซึ่งนับเป็นรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัวเป็นอย่างดี พืชผักของเขาเจริญงอกงามคืออย่างยิ่ง เนื่องจากการใช้ปุ๋ยคอกผสมกับแกลบและวัชพืช อย่างไรก็ตามเขาต้องทำงานหนักขึ้น เนื่องจากวัชพืชก็เจริญงอกงามอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน โดยที่เขาต้องถางหญ้า และใช้เครื่องตัดหญ้าอยู่เป็นประจำ โดยไม่ใช้การฉีดยาฆ่าวัชพืช นั่นก็เพราะว่า เขาตระหนักดีว่าเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงทั้งต่อตัวผู้ปลูกและผู้บริโภค

วันนี้ของนุกุล ดุลยศรีบัณฑิต เป็นช่วงเวลาที่เขาประสบความสำเร็จ ภายหลังจากที่ต้องตรากตรำมายาวนาน เขามีสวนถึง 4 แปลง แปลงแรก คือสวนยางพารา แปลงถัดมา คือสวนผลไม้ แปลงที่สาม คือสวนแบบผสมผสานระหว่างไม้ผลกับพืชผัก และแปลงสุดท้าย คือสวนปาล์ม ยกเว้นสวนยางพาราล้วนทำอยู่ในพื้นที่เหมืองแร่เก่าทั้งสิ้น แม้รายได้จากสวนจะไม่มากนัก แต่เป็นความภาคภูมิใจของผู้นำครอบครัวคนหนึ่ง

ซึ่งใช้ชีวิตเวียนเช้าเวียนออกสวนอยู่เป็นเวลายาวนานเกือบ 20 ปี

นำกุลเล่าว่า “ผมมีความสุขจากการทำสวนมากกว่าความสุขที่ได้รับจากสิ่งอื่นๆ โดยเฉพาะเมื่อได้เห็นการเจริญเติบโตของพืชพันธุ์ต่างๆ เห็นดอกผลของไม้ผล งานสวนเป็นงานที่ต้องอดทนเพราะให้ผลตอบแทนช้า แต่เมื่อสัมฤทธิ์ผลจะมีความสุขแก่ผู้ทำโดยประมาณค่ามิได้นอกจากนี้ธรรมชาติของพุทธศาสนาที่ผู้ทำสวน หรือทำงานอื่นๆ ควรจะยึดถือเป็นแนวทางการทำงาน คือ อิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา” เขายังย้ำอีกว่า “การทำสวนแบบผสมผสานซึ่งคล้ายกับสวนสมรมของชาวภาคใต้แต่เดิม เป็นลู่วางที่ดีที่สุดสำหรับชาวบ้าน เพราะสวนแบบผสมผสานให้ทุกสิ่งทุกอย่างอันทรงคุณค่าแก่ผู้ทำและผู้บริโภค และไม่มีอันตรายใดๆ”

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณนุกุล ดุยศรีบัณฑิต

ที่อยู่ 54 หมู่ 1 ต.กะปง อ.กะปง จ.พังงา

โทรศัพท์ 076-499583-4

"กาแฟและความสุข" ที่กาแป๊ะฮูลู

ชวน เพชรแก้ว

อำเภอเบตง เป็นอำเภอหนึ่งในแปดอำเภอของจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ในแนวเทือกเขาสันกาลาคีรี พื้นที่ประกอบด้วยเนินเขา ที่ราบสูง และลุ่มน้ำ ได้รับสมญาว่า "ใต้สุดแดนสยาม" มีทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และของป่าอันอุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา และปลูกกาแฟผสมผสานกับการทำสวนผลไม้ ร่องลงมาคือการประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้หลักของชาวบ้านที่นี่คือรายได้จากการทำสวนยางพารา

บ้านกาแป๊ะฮูลูตั้งอยู่ที่ตำบลเบตง "กาแป๊ะฮูลู" เป็นภาษามลายู มาจากคำ 2 คำ คือ "กาแป๊ะ" และ "ฮูลู" คำว่า กาแป๊ะเป็นชื่อของลำธาร

ส่วนหนึ่งซึ่งไหลผ่านลงสู่ลำน้ำเบตงและไหลไปรวมเป็นแม่น้ำปัตตานี คำว่าฮูลู แปลว่า เหนือ กาแป๊ะฮูลู จึงหมายถึง ลำธารที่อยู่ทางเหนือ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร นอกนั้นประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ เนื่องจากการประกอบอาชีพหลักดังกล่าวในภาวะที่สังคมเติบโตและสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีรายได้ไม่พอกับการดำรงชีพ ชาวบ้านในถิ่นนี้จึงรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริมหลายกลุ่ม แต่สองกลุ่มหลักที่สำคัญคือ กลุ่มแม่บ้านร่วมใจพัฒนา ซึ่งร่วมกันผลิตบะหมี่เหลือง และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนารีพัฒนาที่ร่วมกันผลิตกาแฟโบราณ โดยที่ทั้งสองกลุ่มมีฐานคิดที่สำคัญ คือการมีวัสดุพอเพียงหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่น

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนารีพัฒนาจัดตั้งขึ้นในปี 2543 เนื่องจากทางกลุ่มเห็นว่า ผลผลิตกาแฟของพวกเขาและชาวบ้านมีมากเกินไป อีกทั้งราคากาแฟก็ไม่แน่นอน เมื่อจัดตั้งกลุ่มแล้วเขาได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งก็คือ การผลิตกาแฟแบบโบราณที่กระทำสืบต่อกันมาในครัวเรือนเป็นเวลายาวนานมาดำเนินการ ด้วยแนวคิดที่เห็นร่วมกันว่าควรผลิตกาแฟที่มีคุณภาพตามแบบโบราณเพื่อจำหน่าย

ในระยะแรกมีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเพียง 18 คนเท่านั้นที่ให้ความสนใจ ต่อมาเมื่อความต้องการของผู้บริโภคมีมากขึ้น และเริ่มแพร่หลาย

ไปสู่สังคมภายนอกกว้างขวางขึ้น ก็มีชาวบ้านเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกมากขึ้นตามลำดับ จนถึง 60 คนในปีพ.ศ. 2545

การผลิตกาแฟโบราณของกลุ่มแม่บ้านในระยะแรกเป็นลักษณะร่วมกันทำงาน โดยมีได้จำแนกเด่นชัดว่าใครมีหน้าที่ใด จนสามารถทำงานกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ครั้นมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น กลุ่มได้ดำเนินงานด้วยการกำหนดโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจน คือ มีที่ปรึกษาเป็นผู้คนในหมู่บ้านมีกรรมการบริหาร มีฝ่ายต่างๆ ซึ่งมีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายรับผิดชอบ คือ ฝ่ายการผลิต ฝ่ายจัดหาทุน ฝ่ายการตลาด ฝ่ายจัดการคุณภาพ ฝ่ายบัญชี-การเงิน และฝ่ายจัดหาวัตถุดิบ แต่ละฝ่ายต่างปฏิบัติงานกันอย่างจริงจัง กลุ่มจึงได้รับความเชื่อถือจากภายนอกกว้างขวางยิ่งขึ้น กาแฟโบราณที่ผลิตออกมาได้รับความนิยมมากขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ.2545 ทางกลุ่มได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมกับนักวิชาการจากสำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา สำนักงานเกษตรอำเภอเบตง ผู้นำชุมชน และจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งผลจากการประชุมครั้งนั้นมิมติว่า ปัญหาเร่งด่วนที่ควรแก้ไขและพัฒนา ได้แก่ การหาช่องทางในการขยายแหล่งจำหน่าย กาแฟ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ การบริการ การบริหารจัดการการ

สื่อสาร และการเงินการบัญชี การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้เองที่เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของกลุ่ม โดยที่ภายหลังจากนั้นกลุ่ม ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการอีกหลายครั้ง จนในที่สุดพวกเขาได้กำหนดว่าควรจะเรียนรู้บริบทชุมชนของพวกเขาอย่างละเอียด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟโบราณ ต้องเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการผลิตในส่วนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต กระบวนการผลิต และการวางแผนกระบวนการผลิต จะต้องพัฒนาระบบบัญชี โดยการสร้างระบบบัญชีให้สามารถใช้บันทึก สรุปข้อมูลสำคัญๆ และรายงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องพัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างองค์กร การแบ่งงาน อำนาจหน้าที่ การควบคุมงาน และการจัดทำแผนงานให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มดังกล่าวได้ดำเนินการติดต่อกันมาอีกกว่า 10 ครั้ง โดยมีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเวลา 1 ปี คือ เดือนเมษายน 2545 ถึงเดือนกรกฎาคม 2546 โดยที่พวกเขาดำเนินการผลิตกาแฟโบราณพร้อมไปกับการประชุมโดยทดลองนำมาใช้ปฏิบัติควบคู่ไปด้วย ในที่สุดพวกเขาต่างก็พบว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ช่วยให้กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างแท้จริง

ในวันนี้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มได้มาจากการระดมความคิดและระดมกันแก้ไข ไม่ว่าจะปัญหาเกี่ยวกับแหล่งจำหน่าย ปัญหาเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ ปัญหาการบริหารจัดการไม่เป็นระบบ ปัญหาการติดต่อสื่อสาร และปัญหาเกี่ยวกับระบบบัญชีก็ลดน้อยลง พวกเขาบอกว่านั้นคือความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากความสำเร็จของกลุ่มที่ได้รับจากการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อันทำให้ชุมชนของพวกเขาได้รับการพัฒนามาจนถึงทุกวันนี้

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณนันท์รัตน์ นามบุรี

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อ.เมือง จ.ยะลา

โทรศัพท์ 09-1970949

ธุรกิจรักษ์ชุมชน หมู่เกาะปันหยี

ปริญญา ปานชานา

พิทยา บุชรรัตน์

เกาะปันหยีเป็นเกาะเล็กๆ เกาะหนึ่งในจำนวนหลายสิบเกาะของอำเภอพังงา ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา มีเนื้อที่บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนรวมทั้งสิ้นประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่บริเวณพื้นที่ราบซึ่งเป็นพื้นที่ไผ่ล้นน้ำขณะน้ำสูงสุด มีเพียง 400 ตารางวาหรือประมาณ 1 ไร่เท่านั้น

ชาวเกาะปันหยีตกลงร่วมกันในการกำหนดที่ดินส่วนดังกล่าวให้เป็นที่ตั้งของมัลลิตประจําหมู่บ้านและสุสานฝังศพ ส่วนบ้านเรือนที่อยู่อาศัยปลูกสร้างเรียงรายถัดออกมาจากตัวเกาะเป็นแนวยาวไปทางทิศใต้ บ้านเรือนทุกหลังหันหน้าเข้าหาทางเดิน โดยเฉพาะ "ทางเดินหน้าบ้าน" ซึ่งเป็นย่านการค้าของชุมชนหรือที่ชาวบ้านบางคนเรียกว่า "ย่าน

ศูนย์การค้า"

ชุมชนเกาะบันทายเป็นชุมชนมุสลิมที่ก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนที่มีสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติ จึงมีระบบการช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน และการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันร่วมกัน โดยมีครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุด อาชีพหลัก คือการทำประมงพื้นบ้าน ต่อมาในปีพ.ศ. 2500 ชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบครัวเรือน จากครอบครัวเดี่ยวมาเป็นครอบครัวขยาย ความขัดแย้งเริ่มปรากฏ เพราะจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นแต่ลักษณะทางนิเวศของชุมชนมีพื้นที่จำกัด โดยเฉพาะเมื่อมีกลุ่มคนภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับมากขึ้น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติก็เกิดช่องว่าง จนกลายเป็นเพื่อนบ้านที่มีลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์มิตรมาแทน

เกาะบันทายเริ่มเป็นที่รู้จักเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมกันมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ในฐานะเป็น "ของแปลก" เป็น "ชุมชนมุสลิมกลางทะเลแห่งเดียวในโลก" ทั้งจากในประเทศขยายวงกว้างออกไปสู่ต่างประเทศ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเกาะบันทายเข้าสู่ระบบตลาดอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ชาวชุมชนเกาะบันทายเคยชินกับวัฒนธรรมการบริโภคตามกระแสเรีนนิยมที่ใช้เงินเป็นปัจจัยหลัก

การเข้ามาของระบบตลาดส่งผลให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการหาเงินหาง่าย และ

มีหลายช่องทางในการได้มาซึ่งเงิน ขณะเดียวกันกลุ่มธุรกิจ กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ จากภายนอกต่างก็จับจ้องเพื่อดูดอผลประโยชน์ จากที่นี้ให้มากที่สุด การทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านเกาะบันหยีต้อง แข่งขันกับนายทุนนอกเกาะที่ประกอบกิจการประมงพาณิชย์ มีอุปกรณ์ ในการจับสัตว์น้ำเหนือกว่าชาวบ้าน เรืออวนลากขนาดใหญ่แฉะเวียนเข้ามา ที่ทะเลบริเวณนี้บ่อยขึ้น จนกระทั่งเมื่อสถานการณ์ "การแย่งชิง ทรัพยากร" เข้มข้นขึ้น พื้นที่ในการบริโภคถูกจำกัดให้แคบลง ชาวชุมชน เกาะบันหยีจึงถูกบีบให้ปรับเปลี่ยนวิถีผลิต ไปตามข้อเสนอของอำนาจ จากภายนอกมากขึ้น ซึ่งหมายถึง การก้าวสู่ระบบการผลิตที่อาศัย "ทุน" และกลไกการตลาดเป็นหลัก

กลุ่มผู้ยึดมั่นในคำสั่งสอนได้ตั้งข้อสังเกต และมองเห็นพลัง ศรัทธาต่อศาสนาที่อ่อนล้าลง การทบทวนพันธกิจระหว่างศาสนากับพระ ผู้เป็นเจ้าของจึงได้รับการต่อยอดเป็นพิเศษและจริงจัง การละหมาดวันละ ทำเวลาตามข้อกำหนดจะได้รับการย้ำเตือนให้ปฏิบัติจากโต๊ะอิหม่ามและ ผู้นำศาสนาวางเครงครัด โดยโต๊ะครูและผู้ผ่านพิธีฮัจญ์หรือผู้รู้ด้าน ศาสนาเปิดสอนวิชาศาสนาขึ้นที่บ้าน แล้วชักจูงให้เด็กๆเข้ามาเรียนใน เวลากลางวัน ตลอดจนการส่งเสริมให้แต่งชุดคลุมว่างกาย ทั้งในโอกาส ปฏิบัติศาสนาพิธีและยามออกจากบ้านของสตรี กิจกรรมเหล่านี้เป็นแนว

ทางหนึ่งในการปรับตัวเพื่อรับสถานการณ์ใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกาะปันหยี

อนึ่ง การปฏิบัติตามคำสั่งและหลักการทางศาสนายังเคร่งครัด การยอมรับนับถือและศรัทธาต่อโตะอิหม่ามส่งผลให้ชุมชนเกาะปันหยีมีระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมอิงศาสนาเกิดขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติต่อกันมาจนปัจจุบัน กฎเกณฑ์เหล่านั้นโตะอิหม่ามเป็นผู้มีบทบาทอย่างสูงในการกำหนดและผลักดันให้มีการบังคับใช้ เช่น การประกาศออกกฎหมายห้ามการนำเหล่าหรือสิ่งเสพติดขึ้นมابนเกาะโดยเด็ดขาด ถ้าใครนำขึ้นเกาะหรือไปอยู่ที่บ้านใคร เจ้าของบ้านต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน 1,000 บาท และต้องลี้มแพะ 1 ตัว เพื่อทำทานแก่คนจนในหมู่บ้าน กฎนี้จะเพิ่มจำนวนแพะขึ้นเรื่อยๆ จากหนึ่งเป็นสองถึงสามตัว ถ้าหากยังฝ่าฝืนกฎอยู่ ชาวปันหยีจะช่วยกันสอดส่องดูแล ที่ผ่านมามีคนละเมิดกฎจนต้องเสียค่าปรับแต่ก็ผ่านมาแล้ว ตอนนีเรื่องการนำเหล่าขึ้นมابนเกาะไม่มีอีกแล้ว

ชาวเกาะปันหยีเกรงกลัวการลงโทษที่ถือว่าร้ายแรง คือ การตัดชื่อออกจากความเป็นลับบุรุษชาวมุสลิมบ้านเกาะปันหยี ดังนั้นแม้ว่าชุมชนเกาะปันหยีจะเป็นเกาะเปิด และต้องปะทะกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่วิถีชีวิตของชุมชนเกาะปันหยียังคง

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และไม่แปรเปลี่ยนตามบุคคลภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมเยือน

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสุทธิรักษ์ ฟองละแอ

ที่อยู่ 52 หมู่ 2 ต.เกาะบันทาย อ.เมือง จ.พังงา

โทรศัพท์ 01-9580633 หรือ 09-7298388

"ริไซเคิล" สร้างสุขที่ระนองแควย่อน

ปริญญา ปานชานา

บ้านหาดส้มแป้นเป็นชื่อตำบลในจังหวัดระนอง เดิมเป็นแหล่งแร่ดีบุกที่สำคัญของจังหวัดระนอง ชาวบ้านเล่าว่ามีชาวจีนกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้ามาทำเหมืองแร่ แล้วก่อนกลับออกไปก็ได้บอกกับเจ้าเมืองระนองในขณะนั้นว่าที่ "ห้วยซั่มเขี่ยน" มีแร่อุดมมาก คำว่า "ห้วยซั่มเขี่ยน" เป็นภาษาจีน แปลว่าลึกเข้าไปในหุบเขา ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณหุบเขาแห่งนี้ว่า "ห้วยซั่มเขี่ยน" ต่อมาเพี้ยนเป็น "หาดส้มแป้น" และชื่อนี้เป็นชื่อที่สร้างความแปลกใจให้แก่ผู้มาท่องเที่ยวจังหวัดระนองเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวส่วนมากคิดว่าเป็นชื่อหาดทราย ทำให้ต้องเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนบ้านหาดส้มแป้น จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของระนอง

การเดินทางเข้าไปยังชุมชนบ้านหาดส้มแป้นเป็นไปอย่างสะดวกเนื่องจากมีถนนลาดยางตัดผ่านเข้าหมู่บ้าน และต้องผ่านบ่อน้ำพุร้อนอันเป็นสัญลักษณ์ของเมืองระนอง เดินทางเข้าไปประมาณ 4-5 กิโลเมตร

ก็จะเห็นวัดหาดส้มแป้น ถึงทางแยกให้เลี้ยวขวามีป้ายเขียนไว้ว่า "ระนอง แคนย่อน" เส้นทางขึ้นไประนองแคนย่อนเป็นทางลาดยางสูงชันและคดเคี้ยว สองข้างทางเป็นป่าทึบแสงแดดส่องผ่านไม่ถึงพีชจำพวก เพิร์น มอส ต้นอ้อ (ต้นหญ้าที่ใช้ทำไม้กวาด) และไม่เลื้อยเถาวัลย์มีให้เห็นตลอดเส้นทาง

ระนองแคนย่อนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านทุ่งคา ตำบลหาดส้มแป้น เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ของ หสน. จุฬีพี่น้อง จนเมื่อปีพ.ศ.2530 หสน.จุฬีพี่น้องก็เลิกกิจการการทำเหมืองแร่ พื้นที่บริเวณนี้จึงกลายเป็นชุมชนเมืองร้าง ซึ่งสมัยก่อนเส้นทางkarไปหมู่บ้านทุ่งคา การคมนาคมยังไม่สะดวก ทางจังหวัดจึงได้จัดคณะบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่า "จังหวัดเคลื่อนที่" เดินทางไปเยี่ยมราษฎรที่บ้านทุ่งคา และในระหว่างทางได้ผ่านมายังบริเวณเหมืองแร่ร้างจึงแวะชม

สภาพลักษณะภูมิประเทศในอดีตของที่นี่ จะมีน้ำในชุมชนเมืองที่สะท้อนสีเขียวมรกตเมื่อแสงแดดส่องกระทบ และด้านหลังของน้ำเป็นภูเขาหินสีขาวตัดกับสีเขียว เกิดเป็นภาพที่สวยงามและประทับใจหัวหน้าคณะ "จังหวัดเคลื่อนที่" ในขณะนั้นคือผู้ว่าราชการจังหวัดได้ปรารภขึ้นว่า "พื้นที่แห่งนี้องค์คุณคล้ายๆ กับแกรนด์แคนย่อนของสหรัฐอเมริกา" นับตั้งแต่วันนั้นมา ชาวบ้านในตำบลหาดส้มแป้นพากันเรียกบริเวณชุมชนเมืองเก่าว่า

"ระนอง แคนย่อน"

ชุมชนบ้านหาดส้มแป้นส่วนใหญ่มีอาชีพร่อนแร่ (การเลือกแร่ดีบุกออกจากดินทราย) และเกษตรกรรม ในปีพ.ศ.2542 นายทวีป หล่อวิทยา นายสุวิทย์ มณีขาว นายประพันธ์ เต้พานิช กำนันคนเก่า และนายอาภรณ์ อภิพัฒน์กุลวงศ์ กำนันคนปัจจุบันและคณะทำงานคนอื่น ๆ ได้ร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่บริเวณเหมืองแร่ร้างว่างเปล่าประโยชน์ให้เป็นสถานที่พักผ่อนของหมู่บ้าน ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ส่วนดังกล่าวให้เป็นสถานท่องเที่ยวในตำบล โดยนำเรื่องเข้าปรึกษากับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดส้มแป้น ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากชาวบ้าน เพื่อเตรียมวางแผนและดำเนินการปรับปรุง ซึ่งต่อมามีมติเห็นชอบจากที่ประชุมให้ดำเนินการ ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสมีพระชนมายุครบ 6 รอบ

เหมืองแร่ร้าง "ทูน" ทางธรรมชาติที่ว่างเปล่าประโยชน์และเหลือเพียงร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏให้รุ่นลูกหลานรู้ว่า พื้นที่บริเวณนี้เป็นแหล่งแร่ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย ถูกชุบชีวิตขึ้นมาอีกครั้งโดยชาวบ้านหาดส้มแป้นกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สิ่งที่คุณเหมือนไร้ค่าและถูกทอดทิ้งมายาวนาน ได้กลับคืนมามีชีวิตอีก

ครั้งหนึ่งด้วยพลังความคิด ความรัก และความร่วมมือของคนในพื้นที่
แนวคิดในเรื่องของการรีไซเคิลหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ของ
ชุมชน นำมาซึ่งพื้นที่สาธารณะและเศรษฐกิจของชุมชน มีการก่อสร้าง
ศาลาริมน้ำและบนเนินเขาทั้งหมดจำนวน 4 หลัง เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน
ของผู้คนที่สัญจรผ่านไปมา ตลอดจนมีการปรับพื้นที่ลานจอดรถ ลานนั่ง
เล่นริมน้ำ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การนำปลาไหลปลาตุ้มมาเลี้ยงใน
ชุมชนเมือง และที่นี้ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งทั้งหมด ก่อให้
เกิดอาชีพและรายได้ให้ชุมชน

ในยามว่างช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ผู้คนที่นี้จะมาพักผ่อน ให้อาหาร
ปลาที่เลี้ยง และช่วยอุดหนุนร้านอาหารของเพื่อนบ้านเสมอ นอกจากนี้
เด็กๆ ยังใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการจำหน่ายอาหารปลาให้กับ
นักท่องเที่ยว เป็นการช่วยพ่อแม่หารายได้ระหว่างเรียนด้วย

ชาวบ้านหลายคนนำสินค้าที่ผลิตขึ้นในชุมชนอันได้แก่ ไม้กวาด
ดอกอ้อ ขนหมันรังนก ผลไม้จากสวนตามฤดูกาล และอื่นๆ มาฝากวาง
ขายที่ร้านขายของซึ่งมีอยู่ประมาณ 2-3 ร้าน พวกเขาบอกว่า "ชาวชุมชน
บ้านหาดส้มแป้นต้องช่วยกันดูแลรักษาและพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ไม่ว่าจะ
เป็นเรื่องของการรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัยให้กับ
ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวจากถิ่นอื่น ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน

ของตนเอง โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเพียงฝ่ายเดียวคน หาดส้มแป้นทุกคนตระหนักและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่มีส่วนในการร่วมมือ ร่วมแรงและร่วมใจกันพัฒนาพื้นที่เหมืองแร่ร้างให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในจังหวัดระนอง”

นับเป็นการพัฒนาที่ให้ผลคุ้มค่าอย่างยิ่งแก่ชาวบ้านชุมชนหาดส้มแป้น และพวกเขาก็พร้อมที่จะช่วยกันรักษาพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้ยั่งยืนตลอดไป ดังคำขวัญขององค์การบริหารส่วนตำบลหาดส้มแป้นจังหวัดระนองที่ว่า “หาดไร่เงาะ ชุนเขานมสาว ดินขาวมากมาย พ่อท่านคล้ายศักดิ์สิทธิ์ แดนนรมิตรระนองแดนย่อน”

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณเสถียร อุ่เจริญ

ที่อยู่ 72/5 ต.หาดส้มแป้น อ.เมือง จ.ระนอง 85000

โทรศัพท์ 077-821238

กลุ่มัจจะออมทรัพย์บ้านดินนา

กลีนี คงเหมือนเพชร

แต่เดิมชาวบ้านดินนา หมู่ที่ 2 ตำบลคลองพน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ประสบปัญหารายได้ รายจ่ายที่ไม่พอเลี้ยงตนเหมือนกับท้องถิ่นอื่นๆ มายาวนานไม่น้อยกว่าสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ทุกคนต่างแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ กัน บางคนต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน สภาพครอบครัวที่เคยอบอุ่นก็เริ่มแตกสลาย เงินเข้ามามีอำนาจในวิถีชีวิตตามระบบทุนนิยม

แกนนำของหมู่บ้านเริ่มมองเห็นปัญหาถึงความไม่ยั่งยืนของชุมชน หลายคนเริ่มหันไปมองท้องถิ่นอื่นว่าเขาอยู่กันอย่างไรร และพบว่าหลายแห่งเริ่มกลับลำหันมาพึ่งตนเอง ช่วยเหลือกันเองถึงจะอยู่ได้

แกนนำบ้านดินนาไม่ปฏิเสธว่าได้มองเห็นความสำเร็จของชุมชนน้ำขาว ชุมชนนาหว้า ชุมชนคลองเป็ยะ จังหวัดสงขลา ชุมชนไม้เรียง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้นเมื่อมีโอกาสได้ไปเยี่ยมเยือน และได้รับคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์จึงเป็นการจุดประกายให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน

พวกเขาได้กลับมาร่วมหุ้นลงทุน และเกิดกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในหมู่ที่ 2 บ้านดินนาหมู่เดียว มีประมาณ 200 กว่าครัวเรือน มีกลุ่มเกิดขึ้นถึง 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนสวนยาง กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาคุณธรรม และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านดินนา

หลายคนพยายามให้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว แต่ความเห็นของบรรดาแกนนำต่างมีหลากหลาย ในที่สุดลงความเห็นว่าการมีผู้นำธรรมชาติหลายคนน่าจะเป็นการดีกว่า การบริหารงานในกลุ่มย่อยน่าจะง่ายกว่ากลุ่มใหญ่ แต่ละกลุ่มจึงดำเนินกิจกรรมกันมาหลายปี จนปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนกลุ่มละนับล้านบาท และยังไม่เกิดปัญหาหนี้สินหมุนเวียนแต่ประการใด

สาเหตุสำคัญของความสำเร็จที่เกิดขึ้นที่นี่มีหลายปัจจัย ดังเช่นปัจจัยจากวัดในท้องถิ่น คือ วัดป่าไทรสรณาคมณ์ ซึ่งเป็นวัดวิปัสสนาสายหลวงพ่อชา วัดหนองป่าพง ได้ทำให้กลุ่มคนที่นี่ดำรงอยู่ในสัจจะ มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบ นับตั้งแต่หลวงพ่อเทียบ ผู้มาบุกเบิก

ตั้งวัดในป่ากลางชุมชน สืบต่อมาถึงพระอาจารย์สุพร จิตติธิโกและพระอาจารย์วิโรจน์ ปัญญาวีโร ผู้สืบทอดเจตนารมณ์มาจนปัจจุบัน พระเหล่านี้คอยให้ความคิดเห็นชี้แนะแนวทางจนสามารถขยายฐานการออมทรัพย์ออกไปเป็น กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาคุณธรรม โดยใช้กลุ่มแม่บ้านที่ม้าวัดเป็นประจำเป็นผู้ดำเนินงาน และกำลังจะกลายเป็นกลุ่มเข้มแข็งอีกกลุ่มหนึ่งในอนาคตอันใกล้

การที่ชาวบ้านมีโอกาสร่วมรู้ซึมซับความคิดทั้งจากวัด และผู้มีประสบการณ์หลายคน ทำให้กลุ่มนี้จะออมทรัพย์ ซึ่งนำโดยนายลานาดอน ค่อนข้างพัฒนาไปรวดเร็วกว่ากลุ่มอื่น จากการเริ่มต้นครั้งแรกมีสมาชิก 185 คนใน 3-4 ปีแรก ให้สมาชิกกู้ไปทำธุรกรรมด้านอาชีพ และปันผลเมื่อสิ้นปี ในปี 2543 มีเงินกู้หมุนเวียน 2 ล้านบาท หลังจากนั้นจึงเริ่มจัดสวัสดิการสู่สมาชิก ด้วยการให้ค่ารักษาพยาบาล 500 บาท/คน/ปี ให้ทุนการศึกษาบุตร 800บาท/คน/ปี ค่าสมาชิกเสียชีวิต 5,000 บาท และขยายไปช่วยเหลือกิจการสาธารณะตามโอกาส ปัจจุบันกลุ่มนี้มีสมาชิกมากที่สุดถึง 715 คน(พ.ศ.2548) มีเงินออม 4,416,650 บาท รวมทรัพย์สินอื่นๆ ด้วยไม่น้อยกว่า 7 ล้านบาท แม้ว่าผู้บริหารกลุ่มนี้เป็นชาวนา ส่วนเจ้าหน้าที่ทำบัญชีกลุ่มจบป.4 ซึ่งในช่วงแรกๆ ยังทำระบบบัญชีไม่เป็น แต่สามารถบริหารเงินหลักล้านได้ ดังตัวอย่างนางวันดี

ทองย้อย เลขานุการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์กลุ่มนี้ และขณะเดียวกันเธอยังทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาคุณธรรมอีกด้วย

กลุ่มออมทรัพย์ที่นี้เน้นการบริหารคนด้วยหลัก "การรู้จักและความคุ้นเคย" เป็นที่ตั้ง หากถามผู้ใหญ่บ้านคนเดียวกันก็จะทราบข้อมูลลูกบ้านอย่างละเอียดทุกคน การรู้จักคุ้นเคยจึงเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญของที่นี่ ความรู้เป็นประเด็นรอง เพราะทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ สิ่งที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ จึงอยู่ที่ภารกิจในการสร้างคนดี มีความรับผิดชอบเป็นสำคัญ กฎระเบียบไม่ได้มีความหมายมากไปกว่าความรู้สึกว่าสิ่งที่ทำคือภารกิจ ของทุกคนในชุมชนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน การออมทรัพย์และการออมใจ จึงนำมาซึ่งความสุขในหมู่บ้าน

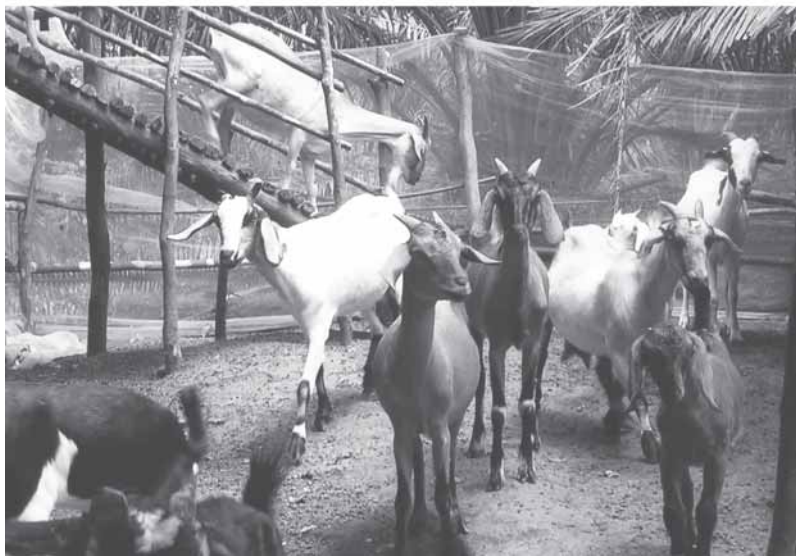
ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณลาภ นาดอน

ที่อยู่ 181/3 หมู่ 2 บ้านดินนา ต.คลองพน

อ.คลองท่อม จ.กระบี่

โทรศัพท์ 075-641402 หรือ 09-8736998

หลักศาสนาสานภูมิปัญญา กลุ่มเลี้ยงสัตว์บ้านเขากลม

พญอม จันนี่ม

ตำบลหนองทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาเป็นแหล่งชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสวนยางพารา สวนปาล์มและสวนผลไม้ ที่ริมฝั่งทะเลอันดามันก็อุดมสมบูรณ์ด้วยกุ้ง หอย ปู ปลา ภายหลังเมื่อราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำลง กุ้ง หอย ปู ปลา ก็หายากจนถึงขั้นขาดแคลน ชาวบ้านในชุมชนจึงหาอาชีพเสริม เพื่อทดแทนความอุดมสมบูรณ์ที่เริ่มจะขาดหายไป แต่ก็ยังขาดผู้นำในการคิดริเริ่ม โดยเฉพาะแนวคิดในการรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ

แกนนำสำคัญคือนายสงวน มงคลศรีพันธ์เลิศ เป็นเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญ มีผลงานและได้รับรางวัลดีเด่นด้านการเกษตรหลายแขนง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เดิมนายสงวนเป็นชาวไทยพุทธ

มีภูมิลำเนาในจังหวัดพัทลุง แต่มาได้ภรรยาที่เป็นชาวไทยมุสลิมที่ตำบลหนองทะเล จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม และเข้ามาอยู่ในชุมชนตำบลหนองทะเล

จากการเข้ามาศึกษาเรื่องราวและปรัชญาของศาสนาอิสลามอย่างละเอียด ทำให้นายสงวนพบว่าหลัก "ญะมะอะฮ์" คือ หลักการ "ร่วมกัน" ในการทำพิธีกรรมทางศาสนานั้น ถ้านำมาใช้เป็นหลักการในการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพก็จะเกิดผลเป็นอย่างมากทีเดียว ทั้งเห็นว่าเรื่องราวของ "แพะรับบาป" อันเป็นความศรัทธาของมุสลิมนั้น นำไปสู่พิธีทางศาสนาหลายพิธีกรรม ดังเช่น พิธี "อะกีเกาะห์" พิธี "กุรบาน" ที่จะต้องฆ่าหรือ "แห่นะ" แพะครั้งละมากๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจำนวนแพะจึงไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

นายสงวนจึงได้ใช้หลักการรวมกลุ่มตามปรัชญามุสลิมมารวมกลุ่มชาวบ้าน เป็นกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ตำบลหนองทะเลขึ้น ซึ่งนับตั้งแต่ดำเนินการมาตั้งแต่พ.ศ. 2542 จนถึงพ.ศ. 2548 พบว่าการรวมกลุ่มกันเลี้ยงแพะกลายเป็นอาชีพหลักที่สร้างความสุขขึ้นในชุมชน

จุดเด่นของการเลี้ยงแพะดังกล่าวคือการใช้วิธีผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังเช่น

- ต้องเลี้ยงใกล้ภูเขาหรือเนินหรือจัดพื้นที่ให้คล้ายภูเขาหรือเนิน

เพราะธรรมชาติของแพะเป็นสัตว์ภูเขาเหมือนเลี้ยงผา

- ต้องหาพื้นที่คอกให้สูง เพื่อให้แพะนอนคลุกอุจจาระและปัสสาวะ จะได้ไม่มีกลิ่นเหม็นสาบ
- ต้องทำน้ำจุลินทรีย์ที่คิดค้นขึ้นเองให้แพะดื่มแทนน้ำธรรมดา
- ต้องให้แพะได้พักผ่อนและออกกำลังกายตามธรรมชาติ
- ต้องตรวจเลือดเป็นระยะๆ เพื่อไม่ให้เป็นปัญหาโรคแพะ

ผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจมากก็คือ

- น้ำหนักแพะจากการเลี้ยงแบบเดิมใน 4 เดือนเพิ่มขึ้นประมาณ 8-10 กิโลกรัม
- เนื้อแพะจะแน่นนุ่มไขมันน้อยและไม่เหม็นสาบ
- แพะมีสุขภาพสมบูรณ์ สะอาด และไม่มีเชื้อโรค
- มูลแพะจะทำปุ๋ยหมักได้เร็วกว่าเดิม กรรมวิธีง่ายกว่าและพืชจะดูดซึมได้ดีกว่าเดิม

ชุมชนบ้านเขากลมในวันนี้ จึงมีบทเรียนที่ชัดเจนว่าชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพได้โดยผสมผสานหลักของศาสนาเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน และดำเนินไปตามแนวทางของธรรมชาติให้มากที่สุด ผลลัพธ์ก็จะเป็นผลที่สมบูรณ์ที่สุดด้วย

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่

คุณสงวน มงคลพันธ์เลิศ

ที่อยู่ 63 หมู่ 7 บ้านเขากลม ต.หนองทะเล อ.เมือง จ.กระบี่

โทรศัพท์ 09-5906738

